

MÁSODIK VILÁGHÁBORÚS MAGYAR LÖVEGÁLLÁS SÁREGRESNÉL

A lelőhely (háttérben a sáregresi plébániatemplommal)

Civil bejelentést követően a Magyar Honvédség (MH) I. Honvéd Tűzszerész és Hadihajós Ezred tűzszerészei 2016. december 3-án a Fejér megyei Sáregeresnél lőszermentesítést hajtottak végre. A település délnyugati külterületén levő, mezőgazdasági művelés alatt álló ingatlan területén ugyanis szántás során második világháborús robbanótestek kerültek napvilágra. Az előkerült lövedékek közelében a tűzszerészek egy magyar 1929/38 M 8 cm-es légvédelmi löveg jól beazonosítható maradványait (az irányzóberendezés részét és a szekrény lövegtalp egyik alátétlemezt) is megtalálták. A lelőhelyen később, a szükséges engedélyek birtokában a Honvédelmi Minisztérium Hadtörténeti Intézet és Múzeum végzett fémkereső műszeres terepbejárást.

Magyar 1929/38 M 8 cm-es löveg tüzelőállásban (fotó: Hatala András)

A feltételezhetően találat érte magyar 1929/38 M 8 cm-es löveg irányzóberendezésének maradványa, az oldal előretartás kézi kerekével

A 118–121 m-es tengerszint feletti magassággal rendelkező, megközelítőleg 0,8 hektáros kiterjedésű kutatási területen intenzív leletmintázatot találtunk: nagy számban kerültek elő szovjet BM–13 „katyusa” sorozatvető rakétalövedékek maradványai és egyéb repeszek. A vizsgált terület két részén is találtunk robbanótesteket; a lövedékeket a helyi lakosság a frontvonal elhaladtá-

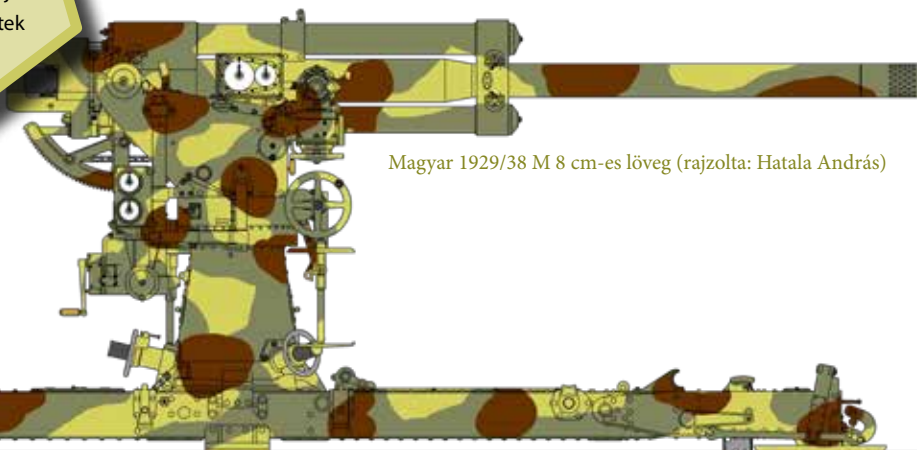
val, a mezőgazdasági munkálatok során temethette el. Az újabb robbanótestek előkerülése után a terepkutatást fel kellett függeszteni,

A talált robbanótestek vagy robbanótestnek tűnő tárgyak bejelentését kormányrendelet szabályozza: ezek előkerüléséről a területileg illetékes rendőri szervet vagy a települési önkormányzat jegyzőjét kell tájékoztatni. Ezt követően a rendőrség ellenőrzi a bejelentés valóságát, jól látható módon megjelöli a robbanótestek helyét, majd bejelentést tesz a Magyar Honvédség Tűzszerész Ügyeletére.

a lövedékekről pedig a földingatlan tulajdonosa értesítette a területileg illetékes rendőrkapitányságot.

A 2017. március 1-i terepkutatás során talált lövedékeket az MH I. Honvéd Tűzszerész és Hadihajós Ezred tűzszerészei megsemmisítés céljából később központi gyűjtőhelyre szállították.

Kutatásunk további célja az volt, hogy a helyszínt dokumentumokkal alátámasztott történeti eseményhez kapcsolhassuk. Ez nem könnyű feladat, lévén, hogy a magyar alakulatok hazánk területén folytatott 1944/1945. évi tevékenységének dokumentáltsága nagyon hiányos. Első lépésként összegyűjtöttük, hogy Sáregrest mely főbb harci cselekmények érintették a II. világháború során:

Magyar 1929/38 M 8 cm-es löveg (rajzolta: Hatala András)

A szekrény löveg talp egyik alátétlemeze

Előtalált magyar 1929/35 M 8 cm-es páncéltörő gránát

1. A dél-dunántúli szovjet területszerző harcok 1944 novemberében és decemberében.
2. A körülzárt budapesti egységek felmentéséért folytatott német „Konrad 3” vállalkozás 1945. január 18. és február 11. között.
3. A Mezőföld birtoklásáért indított német „Tavaszi ébredés” hadművelet 1945. március 6. és 16. között.

A terepi kutatás során számos szovjet sorozatvetőrakéta-repszdarab, -maradvány is előkerült. A fent felsorolt három fő harccselekmény során a szovjet csapatok persze bármikor lőhettek a sáregresi lelőhely térségét BM-13 sorozatvető rakétákkal. Emiatt az előkerült lőszermaradványok időbeli pontos behatárolására nincs lehetőség. Mégis talán érdemes megemlíteni, hogy a szovjet 31. gárda lövészadosztály 1944. december 5-i fegyverzeti jelentése (forráshely: <https://pamyat-naroda.ru>) alapján adatolhatóan, a december 4. és 5. közötti harcok folyamán a térségben az 51. gárda sorozatvető ezred tevékenykedett, 16 darab M-13-as (13,2 cm-es) és 7 darab M-8-as (8,2 cm-es) sorozatvetővel. Nyilvánvaló, hogy másmilyen tüzérségi fegyverek is voltak a térségben, de az előkerült csöves tüzérségi lőszerrepszdarabjai túl általánosak, egyértelmű típusazonosítást eddig nem tehetünk.

Számvéber Norbert hadtörténész levéltári kutatásai alapján 1944 decemberének első napjaiban Sáregres délnyugati külterületén (azaz pont az általunk kutatott lelőhelynél) a „Bondick” harccsoport alárendeltségében egy magyar légvédelmi tüzérosztály is harcolt, melynek fegyverzete két német 8,8 cm-es, egy magyar 8 cm-es (!) és egy magyar 4 cm-es légvédelmi tüzérgépből állt. A tüzérosztály lövegeivel többek között a harccsoport balszárnyát fedezte, és a Sáregrestől délkeletre levő, Cecét elfoglaló

Előtalált magyar 1929/33 M repeszgránáttöltény (elől), 1929/32 M légvédelmirepszgránát-töltény (hátsó). A repeszgránát hüvelyén jól láthatóak a repesztalálat nyomai

A repeszgránát 1933 M gyújtója. A gyújtó oldalán látható jelzések a gyártás helyét (Magyar Királyi Állami Vas-, Acél- és Gépgyár, Diósgyőr /MÁVAG/, Vadásztöltény-, Gyutacs- és Fémárugár Rt., magyaróvári gyára), a szériaszámot (1) és a gyártási évet (1944) adják meg

Térképvezérlés a 1944. december 4–5-i Sáregres környéki harcokról (a térképet rajzolta: Hatala András, forrás: Számvéber Norbert, *Páncélos-hadviselés a budapesti csatában*. Budapest, 2011. és <https://pamiat-naroda.ru>). A szovjet 3. Ukrán Front 1944. november 30-án Pécs, Szekszárd, Tolna és Dunaföldvár irányból kezdte meg az előnyomulást a Balaton és a Velencei-tó felé. A 31. gárda lövészhadtest 252. lövészadosztályának 928. lövészereje december 4-én érte el Simontornya és Sáregres térségét. A december 4-én, éjjelkor indított szovjet támadást a német „Bondick” és „Fischer” harccsoportok még visszaverték. Ezután a szovjet támadás Cecé-re összpontosult. A szovjet erők csak december 5-én foglalták el Sáregrest, miután a német 23. páncélosadosztály 2 km-re északabbra, Sárszentmihály körzetébe vonult vissza

szovjet 252. lövészadosztály állásait lőtte. A megtalált lövegmaradványok és robbanótetek is ezt támasztották alá, hiszen egy Sáregres melletti dombvonulaton feküdtek, ahonnan a környező terepre kitűnő, körkörös tüzelési lehetőség nyílt.

A forráskutatás jelenlegi fázisában tehát azt valószínűsíthetjük, hogy az itt felsorolt események közül a dél-dunántúli szovjet területszerző harcok alatt, az 1944. december 2–5-i harcsemények során került sor a sáregresi magyar 1929/38 M 8 cm-es légvédelmi ágyú harcképtelenné tételére.

61

☆☆☆

Szovjet BM-13 „katyusa” rakétalövedékek maradványai (fotó: Szikits Péter)

A magyar 1929/38 M 8 cm-es (közepes) légvédelmi ágyú adatai

(Forrás: Tüzér ismeretek – 8 cm 29 M. légvédelmi ágyú. Budapest, 1938)

A löveg tömege (tüzelőállásban)	3309 kg
A lövegcső hossza	3770 mm
Űrméret	80 mm
Csőemelkedés	-3°–80°
Lőtávolság	14 900 m
Lómagasság	9300 m
A löveghez rendszeresített töltények	- 8 cm-es 1929/32 M légvédelmigránát-töltény, légi célok lövéséhez időzítőgyújtóval; - 8 cm-es 1929/33 M repeszgránát-töltény, földi célpontok lövéséhez csapódógyújtóval; - 8 cm-es 1929/35 M páncélgránát-töltény, harckocsik ellen készletetett csapódógyújtóval